

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

«06» 09 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ»

Змістовий модуль «ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

для студентів

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 013.00.01 «Початкова освіта»

Київ – 2018

Розробник:

Музика Олена Оксентівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Музика Олена Оксентівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від “05” вересня 2018 року № 2

Завідувач кафедри педагогіки та психології

Г.І. Іванюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.01 «Початкова освіта»

“05” 09 2018 року

Гарант освітньо-професійної програми

Г.Л. Бондаренко

Робочу програму перевірено

“___” _____ 2018 року

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « » ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Психологія		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	10 / 300	
Курс	1-2	1-2
Семестр	1,2,3	1,2,3
Кількість змістовий модулів із розподілом:	10	
Обсяг кредитів	10	10
Обсяг годин, в тому числі:	300	300
Аудиторні	140	114
Модульний контроль	20	-
Семестровий контроль	30	30
Самостійна робота	110	156
Форма семестрового контролю	залік – 2 семестр, екзамен – 3 сем.	залік – 2 семестр, екзамен – 3 сем.
Змістовий модуль «Вікова психологія»		
Курс	1	1
Семестр	1	1
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	52
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із актуальними проблемами сучасної вікової та педагогічної психології, науковими дослідженнями й здобутками у сфері закономірностей функціонування психіки та вікової динаміки її розвитку, взаємозв'язку навчання та розвитку, методологічними основами вивчення психічної діяльності особистості, її когнітивної, афективної та регулятивної сфер на різних вікових етапах розвитку, у молодшому шкільному віці, зокрема; формування професійно орієнтованих знань, умінь, навичок та психологічної готовності до їх застосування в педагогічній практиці.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіння студентами категоріально-термінологічним апаратом психології, засвоєння основних понять та розвиток понятійного мислення з метою формування ядра психологічних знань, яке має стати основою розвитку професійних умінь майбутніх учителів початкової школи;
- формування знань про закономірності функціонування і розвитку психіки, про психологічні механізми навчальних і виховних впливів на особистісний розвиток учня, про зв'язок між рівнем інтелектуального й особистісного розвитку молодших школярів та формами й методами навчальних і виховних впливів;
- реалізація системного підходу до висвітлення проблем розвитку особистості у діяльності та спілкуванні, що сприятиме узагальненню студентами психологічної інформації з різних джерел та формулюванню ними логічних висновків, усвідомленню особливостей освоєння та збереження соціокультурного досвіду в індивідуальній свідомості учнів початкової школи;
- розвиток інтегральної (здатність розв'язувати практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування психологічних знань) та загальних (інформаційної, комунікативної, рефлексивної, самоосвітньої) компетентностей, необхідних учителям початкової школи для успішної педагогічної взаємодії.

3. Результати навчання за дисципліною

- володіти достатніми знаннями про взаємозв'язок навчання і розвитку та психологічні механізми навчальних і виховних впливів на особистісний розвиток дітей, що дозволить критично аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають;
- виокремлювати й оцінювати біологічні, соціальні, культурні складники соціально-психологічних явищ та їх роль у становленні особистості, у молодшому шкільному віці, зокрема;
- враховувати особливості провідної діяльності, суперечностей, сензитивних періодів та соціальної ситуації розвитку в груповій та індивідуальній роботі з молодшими школярами;
- проводити дослідження і володіти сучасними методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегією їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання школярів;
- аналізувати міжособові стосунки школярів, інтерпретувати отримані результати, робити висновки з метою забезпечення атмосфери психологічного комфорту для кожного учня в класі;
- здійснювати рефлексивні процеси, аналізувати особливості організації та управління навчальною діяльністю учнів, зокрема дітей з інвалідністю, та їх вплив на інструментальну й мотиваційно-ціннісну сферу молодших школярів;
- прогнозувати, проектувати ефективну педагогічну взаємодію із суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування;
- працювати в команді, в групі, поважати різноманітність і мультикультурність у процесі міжособистісної взаємодії.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Сам. робота
	Усього	Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	МК	
Змістовий модуль 1. Вікова динаміка розвитку особистості							
Тема 1. Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі	10	2	2				6
Тема 2. Критерії вікової періодизації розвитку особистості	10	2	2				6
Модульний контроль	2					2	
Разом	22	4	4			2	12
Змістовий модуль 2. Психологія дитинства							
Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці	10	2	2	2			4
Тема 4. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	26	2	2	6	4		12
Модульний контроль	2					2	
Разом	38	4	4	8	4	2	16
Підготовка та проходження контрольних заходів							
Усього	60	8	8	8	4	4	28

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Сам. робота
	Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	МК	
Змістовий модуль 1. Вікова динаміка розвитку особистості							
Тема 1. Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі	14	2	2				12
Тема 2. Критерії вікової періодизації розвитку особистості	14						12
Модульний контроль							
Разом	28	2	2				24
Змістовий модуль 2. Психологія дитинства							
Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці	14						14
Тема 4. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	18			2	2		14
Модульний контроль							
Разом	32			2	2		28
Підготовка та проходження контрольних заходів	-						-
Усього	60	2	2	2	2		52

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

ВІКОВА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі

Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.

Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки та відставання психічного розвитку, про компенсацію. Діалектичний взаємозв'язок навчання та розвитку. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

Основні поняття теми: психічний розвиток, суперечності, детермінація, дискретність, нерівномірність розвитку, пластичність, диференціація, інтеграція, сензитивний період, латентний період, компенсація.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 5, 6, 7]

Лекція 1. Закономірності та динаміка психічного розвитку

Семінарське заняття 1. Особливості психічного розвитку в онтогенезі

Тема 2. Критерії вікової періодизації розвитку особистості

Вікова періодизація розвитку особистості та її психологічні критерії. Підходи до вікової періодизації психічного розвитку (за: Г.С. Костюком, Д.І. Фельдштейном, Е. Еріксоном). Вікова періодизація Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення. Кризові явища у психічному розвитку.

Основні поняття теми: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення, рівень актуального розвитку, зона ближчого розвитку, криза психічного розвитку.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [6, 7]

Лекція 2. Вікова періодизація розвитку особистості

Семінарське заняття 2. Проблема періодизації дитячого розвитку

Змістовий модуль 2.

ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці

Психологія пренатального розвитку. Вік немовляти. Характеристика фази новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти.

Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпуляційна діяльність та її значення для психічного розвитку дитини. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Розумовий розвиток дитини у ранньому віці. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 3-х років.

Основні поняття теми: безпосереднє емоційне спілкування, комплекс пожвавлення, дитяча шпитальність, предметно-маніпуляційна діяльність, наслідування, негативізм, криза 3-х років.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 2, 3, 5, 6, 8]

Лекція 3. Психічний розвиток дитини у ранньому віці.

Семінарське заняття 3. Психологічні особливості дітей раннього віку.

Практичне заняття 1. Комунікативно-поведінкові стратегії педагогічної взаємодії з дітьми раннього віку.

Тема 4. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці

Особливості фізичного та психічного розвитку дошкільника.

Гра як провідна діяльність в дошкільному дитинстві. Сюжетно-рольова гра як особлива форма взаємодії дитини зі світом дорослих. Роль гри в психічному розвитку.

Характеристика новоутворень у дошкільному дитинстві (супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції і моральні почуття). Значення дошкільного віку у формуванні особистості дитини.

Основні поняття теми: сюжетно-рольова гра, феномен центрації, децентрація мислення, супідрядність мотивів, внутрішні етичні інстанції.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 2, 3, 4, 6, 7]

Лекція 4. Психічний розвиток у дошкільному віці.

Семінарське заняття 4. Психологія дитини дошкільного віку.

Практичне заняття 2. Основи проведення психологічних досліджень дітей дошкільного віку.

Лабораторна робота 1-2. Дослідження індивідуальних особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку.

Практичне заняття 3-4. Комунікативно-поведінкові стратегії педагогічної взаємодії з дітьми дошкільного віку.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

для денної форми навчання

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	4	4
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	4	40
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-	-	-
Разом		9	59	19	123
Максимальна кількість балів - 182					
Розрахунок коефіцієнта - $182 \text{ б.} : 60 \text{ б.} = 3,033$ РК = 3,033					

для заочної форми навчання

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	-	-	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	-	-
Відвідування практичних занять	1	-	-	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	-	-
Робота на практичному занятті	10	-	-	1	10
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	-	-	-	-	-
Виконання ІНДЗ	-	-	-	-	-
Разом		4	21	7	42
Максимальна кількість балів - 63					
Розрахунок коефіцієнта - $63 \text{ б.} : 60 \text{ б.} = 1,05$ РК = 1,05					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання	Кількість годин	Кількість балів
1	Зробіть порівняльний аналіз теорій психічного розвитку (дві теорії на вибір)	6	5

2	Підготуйте есе з теми «Вікові кризи: небезпеки і відкриті можливості»	6	5
3	Проаналізуйте типові труднощі взаємодії з дітьми раннього віку і опишіть конструктивні способи їх подолання	4	5
4	Проведіть дослідження особливостей психічного розвитку дитини дошкільного віку за методиками, передбаченими у планах лабораторних занять. Відзняміть і змонтуйте відеоролик (до 3 хв.), який має відображати основні етапи дослідження. Підготуйте письмовий звіт	12	5
	Разом	28	20

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи, яка проводиться як комп'ютерне тестування і доступна студентам в системі Moodle (ЕНК «Психологія: Вікова психологія, 1 курс, ПО (денна)»).

В основу формулювання тестових завдань були покладені ідеї перевірки таких програмних результатів навчання: знань сутності процесів навчання й психічного розвитку та взаємозв'язку між ними; володіння окремими методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів дітей дошкільного віку та учнів початкової школи; вмінь прогнозувати й проектувати педагогічну комунікацію з суб'єктами освітнього процесу на засадах етики професійного спілкування.

Тестові завдання мають три рівні складності. За правильну відповідь на запитання тесту I рівня складності студент отримує 1 бал, II рівня складності – 2 бали, III рівня складності – 3 бали. За неправильну відповідь – 0 балів. Оцінка автоматично генерується системою Moodle та виводиться на екран відразу по завершенню роботи. Максимальна оцінка за модульну контрольну роботу – 25 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль відсутній.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю
Семестровий контроль відсутній.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 – 89
Добре	75 – 81
Задовільно	69 – 74
Достатньо	60 – 68
Незадовільно	0 – 59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 60 год.:

лекції – 8 год., практичні заняття – 8 год., семінарські заняття – 8 год., лабораторна робота – 4 год., самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год., семестровий контроль – відсутній.

Модулі	ЗМ 1		ЗМ 2	
Назва модуля	Вікова динаміка розвитку особистості		Психологія дитинства	
К-сть балів за модуль	59		123	
Теми	1	2	4	5
Лекції (відвідування – 4 бали)	Закономірності та динаміка психічного розвитку 1 б.	Вікова періодизація розвитку особистості 1 б.	Психічний розвиток дитини у ранньому віці 1 б.	Психічний розвиток у дошкільному віці 1 б.
Семінарські заняття (відвідування, робота під час заняття) 4 +10*4=44 б	Особливості психічного розвитку в онтогенезі 11 б.	Проблема періодизації дитячого розвитку 11 б.	Психологічні особливості дітей раннього віку 11 б.	Психологія дитини дошкільного віку 11 б.
Практичні заняття (відвідування, робота під час заняття) 4 +10*4=44 б			Комунікативно-поведінкові стратегії педагогічної взаємодії з дітьми раннього віку 11 б.	Комунікативно-поведінкові стратегії педагогічної взаємодії з дітьми дошкільного віку 33 б.
Лабораторна робота (виконання – 10*2=20 балів)				Дослідження індивідуальних особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку 20 б.
Самостійна робота (5*4=20 балів)	Закономірності психічного розвитку в онтогенезі 5 б.	Критерії вікової періодизації розвитку 5 б.	Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці 5 б.	Психологія дитини дошкільного віку 5 б.
Види поточного контролю (25*2=50 б.)	МКР 1 25 б.		МКР 2 25 б.	
РК	РК – 3,033			

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібн. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2008. – 399 с.
2. Подоляк Л. Г. Основи вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
3. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 346 с.
4. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Додаткові

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – СПб.: Питер, 2009. – 400 с.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Общаться с ребенком. Как? / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : АСТ, 2008. – 138 с.
3. Музика О. О. Про непусті дитячі пустощі / Олена Музика // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2017. – №2. – С.30-33. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/19266/1/Muzyka_O_O_NDP_KPP_2017_PL.pdf
4. Музика О. О. Формування ключових компетенцій у дітей дошкільного віку засобами усної народної творчості / Музика Олена Оксентівна, Лаптінова Дар'я Григорівна // ISSN Online: 2312-5829. Освітологічний дискурс, 2015. – № 2 (10). – С. 182-192. Режим доступу: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/240/221>
5. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка. – СПб.: Питер, 2002. – 640 с.
6. Приходько Ю. О., Юрченко В. И. Психологічний словник-довідник: Навчальне видання. – К.: Каравела, 2011.
7. Електронний репозиторій КУБГ - <http://elib.kubg.edu.ua>
8. Інституційний репозиторій КУБГ - <http://elibrary.kubg.edu.ua/>